נב: רבן גמליאל פרק חמישי יבמות

ולאשה בעלמא אין גט מפני שאין בידו לגרשה בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו בעי רב חנניה כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהו מאמר עילוי זיקה קא רמי והוה ליה כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ותפשוט ליה מדרבא דאמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניה מיבעיא ליה מאי תיקו: חלץ ועשה מאמר: אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכ"א יש אחר חליצה כלום ומי מצית מוקמת לה כרבי עקיבא והא קתני רישא נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה ואי רבי עקיבא כיון דיהב לה גט מי מהני בה מאמר והתניא רבי עקיבא אומר מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה אחר שילוח אמר רב אשי גט יבמין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תניא נמי הכי אמר רבי אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר' עקיבא שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדשה לשום אישות אבל קדשה לשום יבמות אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אין צריכה הימנו גט וחכמים אומרים בין שקדשה לשום אישות בין שקדשה לשום יבמות צריכה הימנו גט אמר רב יוסף מ"ט דרבי עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא קא מכוין למיקני הכא קא מכוין למיקני הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא דקני אלא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין רבי סבר מאמר עילוי זיקה קא רמי ואתאי חליצה אפקעתה לזיקה ורבנן סברי האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי במאמר יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רבא אמר אי דאמר לה במאמר יבמין כולי עלמא לא פליגי דמהניא והכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין רבי סבר

יש

ולאשה בעלמא. וכנסה וגירשה בו אינו גט הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין: **ליבמתו מהו.** כתבו קודם שכנסה וכשכנסה נתנו לה מהו שתתגרש בו: **כתב גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו ולא לזיקתו.** והוא עשה בה מאמר תחלה מהו שתיפסל עליו בכך: **מאמר עילוי זיקה רמי.** כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה וניתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה וכיון שנכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לאחד מהן הוה ליה מגרש חצי אשה ולא כלום היא ומותרת לו: **או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי.** ומהני והיכא דכתב לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקע זיקה וקמה בלא יבנה ואי כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשה ליה זיקה כמעיקרא: **נתן גט למאמרו. ולא לזיקתו.** בארבעה אחין (לעיל כו.) גבי זיקת [ב'] יבמין ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות כו' וקאמר (א) רבא עלה נתן גט למאמרו ואח"כ מת הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה לאחיו השני דאי לאו גט הוה אסורה עליו משום זיקת שני יבמין. אלמא האי לחודיה קאי מדאהני גט לאישתרויי צרתה לאחיו השני והוא הדין דהיא גופה נמי שריא לאחיו אלא דמחלפא בבעלת גט גמור לזיקה דמקמי מאמר או לזיקה ומאמר והכי אמרינן בארבעה אחין (שם): **זו דברי רבי עקיבא.** אחלץ ועשה בה מאמר קאי דקתני לא תפיס מאמר: **אחר שילוח.** כלומר מדכתיב אשר שלחה קרא יתירא דלא צריך הכי קאמר יש לך משלח שאסור להחזיר אחר שילוח אפילו לא נישאת ואיזו זו יבמה וכיון דבלאו קאי היכי מהני בה תו מאמר: **אימתי.** יש אחר חליצה תפיסת קידושין: **בזמן שקדשה לשום אישות.** בקידושין גמורים ולא במאמר יבמין דודאי קדושין תופסין בחייבי לאוין: **אבל קדשה לשום יבמות.** אינן קידושין שהרי אין כאן לך ייבום והוו להו קידושי טעות: **כעודר.** חופר וכסבור שלו הן שהיה קרקע הגר סמוך לקרקעו ומת הגר ואין לו יורשין והמחזיק בנכסיו קנה וזה חופר בקרקע הגר וכסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוון להחזיק דלא קני. והאי נמי סבור שקידושי יבמה תופסין בה ולא נתכוון לקנות אלא מכח ייבומי אחיו והא פקעו להו: **הכא לא קמיכוין למיקני.** דהא סבור שלו הן: **הכא מכוין למיקני.** מ"מ: **הא לא דמיא כו'.** אביי הוא דאקשי ואזיל: **וכסבור של גר אחר הוא.** ומתכוון לקנות מכל מקום. והאי נמי קסבר לקנות מכח אחיו ואינו קונה אלא מכחו ומ"מ קנין הוא: **מאמר עילוי זיקה רמי.** מאמר דתקינו רבנן לכל היבמין לא תקון אלא היכא דקיימא זיקה ולאתא מאמר ולאיתוסף עלה והכא ליכא למימר הכי דלאתיא חליצה מפקעה לזיקה: **האי לחודיה קאי כו'.** ולא מהני זיקה למאמר הילכך השתא כמעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי במאמר יבמין מי לא קני ואף על גב דלא מהניא ליה זיקה דהאי לחודה קיימא השתא נמי מהני:

יש

והרי זה גט [דקאמר היינו] לגרש בו לכתחלה והיא דכל הגט שכתב זמן דקודם נישואין וגרע טפי מגט ישן דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא לכך אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל התם דכנסה ואיכא ודאי ביאה אינו גט כלל (ה) א): **ולאשה בעלמא אין** גט. ואפילו כתוב בו זמן דאחר נשואים כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח ונראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למאן דאמר אדם מקנה הוי גט דבידו לגרשה כמו בשחרור דמהני לוקח עבד על מנת לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו כדאמר בהאשה רבה (לקמן דף צג:) ובקידושין בפרק האומר (דף סג.) וגט שחרור וגט אשה שוים לכל דבר דהא ילפינן לה לה מאשה: **ליבמתו** מהו. אין לפרש דמיבעיא ליה אם גירשה בגט זה לאחר שיבמה יבומין גמורין אי הוי גט אי לא דפשיטא דאין ניתרת בגט זה לשוק דהא בהסיא שעתא לא היה בידו לגרשה ולהתירה לשוק על ידי גט זה ומאי קאמר נמי או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא אי בלא מאמר לא מהני עבד בה מאמר נמי לא מהני להתגרש אחר שתתייבם דמאמר לא הוי אלא מדרבנן ואומר ר"י דלפוסלה מכהונה מיבעיא ליה אי חשיב ליה הגט דפסיל לכהונה אי לא ב) וריב"ם הגיה בפירושיו דמיבעיא ליה אי כתבו קודם מאמר ועשה מאמר וגירש בו מהו שיפקיע את מאמר: **או** דלמא האי לחודיה קאי כו'. פירש בקונטרס ואי כתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד ליה שקליה ופשה ליה זיקה כמעיקרא ולר"י נראה דלליסנא דאמר רבא הותרה אפילו היא ואם כן הכא נמי שריא לדידיה וללישנא דהיא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט הכא נמי אסורה אפי' לאחיו דהא בעלת הגט אסורה על כל האחין והא דשרי רבא צרתה בנתן גט למאמרו משום דבאות משני בתים הן ואפילו היה נותן גט גם לזיקתו היתה צרתה מותרת: **בעודר** בנכסי הגר. אר"י דמיירי לרב יוסף כגון דאמר לה התקדשי לי סתם ולשם יבמות היינו דגלי אדעתיה שבתורת יבמין מקדשה דאי באמר לה בהדיא במאמר יבמין לא הוי פריך ליה אביי מי דמי דהא אביי קאמר בסמוך דהיכא דאמר לה במאמר יבמין דלא קני לרבי אלא בסתם איירי א"נ באמר לה התקדשי לי לשם יבמות ולא משמע בתורת מאמר יבמין דבמאמר יבמין משמע בתורת מאמר ולא בתורת קידושין אבל לשם יבמות לא משמע בתורת יבמות אלא שסבור שעדיין היא זקוקתו: **אי אמר לה התקדשי לי** בזיקת (ג) מאמר יבמין מי לא מהני. דאפילו למ"ד אין זיקה היינו לענין אחות זקוקתו וכיוצא בה אבל פשיטא דמהני לשון זיקה שהרי היא זקוקתו ועומדת בפניו:

רבינא

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכ' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלג סעיף ב:

לו ג מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נא נב טוש"ע שם סי' קע סעיף טו:

לז ד ה מיי' שם הלכה א טוש"ע שם ס"א:

לח ו ז מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג:

לט ח מיי' פ"ב מהלכ' זכייה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רעה סעי' כה:

מ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:

מא י טוש"ע אה"ע סימן קע סעי' יד:

תוספות ישנים

א) א"נ שאני הכא שלא רצה שיחול הגט עד לאחר שכנסה שהרי אמר לכשאכנסה אגרשנה וא"כ לא הוי גט ישן שהרי כ"ע ידעי דלא חייל עד לבסוף אחרי שכנסה וליכא למימר גיטה קודם לבנה: ב) וא"ת ולי גרע מגט שכינס שנתן קודם עשיית מאמר דלא נתן גט פסלה על האחין וי"ל אין שנא ופגא כיון שאינו נותן בהאת כי אם לאחר שכנסה: נתן גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו [ולא לזיקתו] מהו שתפסל עליו בכך מאמר עילויה זיקה רמי פי' כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה ונתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה וכיון שכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לאחד מהם הוי ליה כמגרש חצי אשה ולא כלום הוא ומותרת לו או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ומהני. אי והיכא דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקעה זיקה וקיימא בלא יבנה. ואי [קמלא] כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשה ליה זיקה כדמעיקרא אבל לו אסורה דמחלפא בבעלת הגט והכי קאמר הכא דהוי דומיא דרבא דקאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה דמאי דעבד שקליה אבל היא אסורה דמחלפא בבעלת הגט הכא נמי אמרינן מאי דעביד שקליה לגבי אחיו אבל לדידיה אסורה דמיחלפא בבעלת הגט. ולא נהירא דלדרבה דאם מתפרסה עליו כ"ש ופ"ש על האחין דהא לגבי דידיה אפילו נתן גט להפקיע זיקה ומאמר ליכא כי אם לאו כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואפ"ה אסורה לו עליו כ"ש לגבי אחין שהיא בכרת אליבא דר"ש בן [לקויא] [לקיש] בפ"ק. ולא דמי להכא דלעיל דגרע זיקת שני יבמין דהתם דין הוא שמותרת הגרה דהכא לא נאסרה אלא מטעם האחרת שעשה בה בעלה מאמר וכשנתן גט פקע ליה למאמרו וזו אלא עשה בה מידי מותרת לאחין אבל היא אסורה על כולן דמחלפא בבעלת הגט. אבל הכא דליכא אלא חדא שקידש תחלה במאמרו ואח"כ נתן גט לו שרים לה כאחיו משום דמאי דעבד שקליה כ"ש לדידיה ולו אסרי' לה עליה משום דמחלפא כ"ש על האחין. וא"כ נ"ל דכי אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כשכתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה בין לו בין לאחיו ומייתי ראיה מסוף דברי [רבא] דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה משום דמחלפא בבעלת הגט ור"ל לאסרה על האחין: מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה לו לאשה. ותימה מדקאמר לא יוכל בעלה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה ויש לך אחרת אע"ג דלא הוטמאה אסורה ואיזו זו מגרש יבמתו דכיון שגלחה שוב אינה חוזרת: ובכסבור שלו הן דלא קני. וקשה דמשמע הכא דלקניה בעינן כוונה ובב"ק [כ"ט ע"ב] אמרינן ליקמה בלמעלה משלשה ובשלה מתכוין וי"ל דהתם בקנין מטלטלין א"נ כוונה דלא אלים חזקת הבעלים עליהם דהם נכסים שאין להם אחריות ונקנים בכך. אבל בקרקע [אלים] חזקת הבעלים וצריך כוונה לקנותה קודם שתצא מרשות הבעלים: **אלא אמר** אביי הכ"ע כגון דאמר לה התקדשי במאמר יבמין. והא דאביי קא מתמה לעיל שמן הדין היתה קנייה לו והשתא פשיטא ליה דאינה נקנית היא דלעיל הייט טעמא משום דלא אמר לה לשום מאמר יבמין בהדיא ודין הוא שיקנה להיות אשתו:

א) נ"ל והאי לחודיה קאי ומהני. ופי' הקונטרס דהיכא דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקעה זיקה וכו'.

מסורת הש"ס

א) לעיל נג., ב) [לעיל י: וש"נ], ג) לעיל מה., ד) רש"ל, ה) [וע"ע תוס' ב"ב קלה: ד"ה כל].

תורה אור השלם

1. לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הטמאה כי תועבה הוא לפני יי ולא תחטיא את הארץ אשר יי אלהיך נתן לך נחלה:

דברים כד ד

גליון הש"ס

גמ' ליבמתו מהו. עיין נזיר דף יג ע"א תד"ה מאי טעמא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתן גט וכו' וקאמר רבא. נ"ב דף נג ע"א: (ב) תוס' ד"ה אי אמר וכו' בזיקת יבמין כצ"ל ותיבת מאמר נמחק:

מוסף רש"י

נתן גט למאמרו הותרה צרתה. שאם נתן זה השעשה מאמר גט למאמרו ולא לזיקתו ואחר כך מת, הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה לתחייס לשלישי, למאמר דעבד שקליה ולא צריך גיטא, והשתא לא אתי למימר כשתי יבמות מבית אחד חדא חליצה וחדא מייבמא, דהכא לאו מבית אחד קיימי (לעיל כג.).

תוס' חד מקמאי

שמא יאמר גיטה קודם לבנה. ומודים שאם נתגרשה תנשא לכתחלה: בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו: ואי כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהני דקי"ל כרבא דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה. תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אינה צריכה הימנו גט מ"ט דרבי אמר רב יוסף עשאוה בעודר בנכסי הגר וסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא מכוין למקני הכא מכוין למקני הא לא דמי אלא לעודר בנכסי הגר [זה] וכסבור של גר [אחר] הן דקני. אלא אמר אביי הב"ע דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין פירוש מעיקרא הוה קס"ד כגון שאמר בשעת קדושין לשום יבמות והשתא שני אביי כגון שאמר במאמר יבמין א"נ בעיקרא קס"ד שקדשה סתם וכסתמה לשום יבמות קדשה. והראב"ד פירש דמעיקר' דהוה מדמי לה לעודר בנכסי הגר הוא קס"ד כגון דאמר פלונית יבמתי התקדשי לי ולא תלי הקידושין במאמר יבמין וזיקת יבמין ודלמא הכי קאמר פלונית שהיתה יבמתי תתקדשי לי והשתא שני אביי כגון דא"ל התקדשי במאמר יבמין וס"ל לרבנן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אי א"ל התקדשי לי במאמר מי לא מהני השתא נמי מהני וכיון דקי"ל כרבא דאמר נתן לה גט למאמרו הותרה צרתה אלמא הלכתא כרבנן והיינו דאמר רבא אי דא"ל במאמר יבמין דכ"ע לא פליגי דרבא לטעמיה דאמר הותרה צרתה אלא הכא בכ"ע כגון דא"ל התקדשי לי בזיקת יבמין. ר' סבר יש זיקה אתאי חליצה ואפקעיה